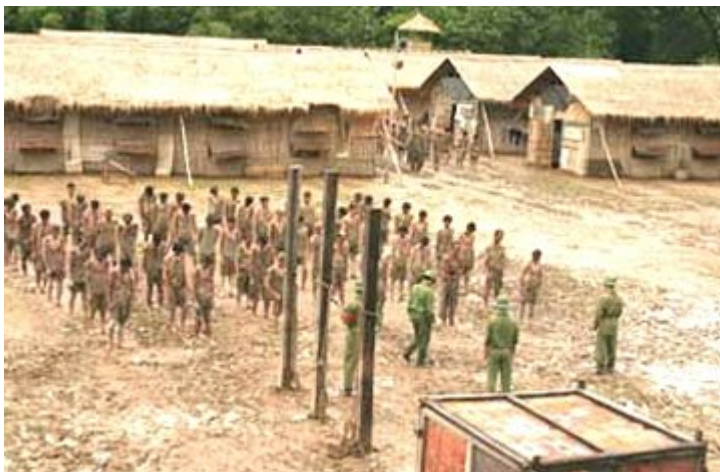

□ Cu□i Hai Con Đường

□ Cu□i Hai Con Đường

Những năm “c□i tạo” □ mi□n B□c, tôi được chuy□n đi khá nhi□u trại. Từ Lào Cai, xu□ng Hoàng Liên Sơn, r□i Nghệ Tĩnh. Khi mới đ□n Hoàng Liên Sơn, tôi được đưa đ□n trại Hang Dơi, nằm sâu trong núi. Đây là một vùng sơn lâm chướng khí, nên ch□ mới g□n hai năm mà tôi đã có hơn 20 người bạn tù nằm lại vĩnh vi□n □ dưới sườn đ□i.

Sau đó, tôi được chuy□n v□ trại 6/ Nghĩa Lộ. Trại này nằm g□n Ban ch□ huy T□ng Trại, và cách trại 5, nơi giam giữ g□n 30 tướng lãnh mi□n Nam, ch□ một hàng rào và m□y cái ao nuôi cá trám c□. Ban ngày ra ngoài lao động, tôi v□n gặp một vài ông th□y cũ, k□ cho nhau nghe đ□ thứ chuyện vui bu□n.

Ngày nhập trại, sau khi “biên ch□” xong, cán bộ giáo dục trại đưa 50 thằng chúng tôi vào một cái lán lợp bằng nứa, n□n đ□t, ng□i chờ “đ□ng chí cán bộ qu□n giáo” đ□n ti□p nhận.

Vài phút sau, một sĩ quan mang quân hàm thượng úy đi vào lán. Đi□u trước tiên chúng tôi nhìn th□y là anh ta ch□ còn một cánh tay. Một n□a cánh tay kia ch□ là tay áo bằng kaki Nam Định, buông th□ng xu□ng và ph□t phơ qua lại theo nhịp đi c□a anh. Không khí tr□ nên ngột ngạt. Không nói ra, nhưng có lẽ trong đám tù chúng tôi ai cũng có cùng một suy nghĩ: “*Đây mới đích*

thực là nợ máu đây, biết trả như thế nào cho được?”

Nhưng bất ngờ, người cán bộ quân giáo đứng trước chúng tôi, miệng nở nụ cười. Nhìn khuôn mặt hiền lành, và ánh mắt thật thà, chúng tôi cũng bớt lo âu.

Bằng một giọng đặc sệt Nghệ Tĩnh, anh quân giáo giới thiệu tên mình: Nguyễn Văn Thà, rồi “báo cáo” một số nội quy, yêu cầu của Trại. Anh đưa cho anh đội trưởng một tập vở học trò, phát cho anh em mỗi người một tờ giấy để làm bản “lý lịch trích ngang”.

Tôi đang ngẩn ngơ hớ hợt vì cái bản kê khai lý lịch ba đời với bao nhiêu thứ “tội” dưới biên trên trời mà tôi đã thuộc lòng từ lâu lắm – bản đã phải viết đến cả trăm lần, ngay cả những lần bị đánh thức lúc nửa đêm – bỗng nghe tiếng anh quân giáo hỏi:

– Trong này có anh nào thuộc Sư Đoàn 23?

Tôi im lặng giây lát rồi lên tiếng:

– Thưa cán bộ, có tôi ạ.

– Anh ở trung đoàn mấy.

– Trung Đoàn 44.

– Vậy anh có tham dự trận đánh Trung Nghĩa ở Kon Tum đầu mùa hè 1972?

– Vâng, có ạ.

Anh quân giáo đưa cánh tay bị mất một nửa, chỉ còn cái tay áo đóng đưa, lên:

– Tôi bị mất cánh tay này trong trận đó.

Nhìn qua anh em, thấy tất cả mọi con mắt đều dồn về phía tôi. Đợi lấy lại bình tĩnh, tôi làm ra vẻ chững chạc:

– Lúc ấy cán bộ ở đơn vị nào?

– Tôi ở trung đoàn xe tăng thuộc Sư Đoàn 320.

Anh quỳn giáo rỏo mọt nhìn quanh, rỏi hạ giọng tiếp tục:

– Trận ấy đơn vị tôi thua nặng. Có một tiểu đoàn tăng của tôi còn có 2 chiếc. Chiếc T54 của tôi bị bắn cháy. Tôi thoát được ra ngoài, nhưng bị các anh bắt làm tù binh.

– Sau đó cán bộ được trao trả? Tôi hỏi.

– Tôi bị thương nặng lắm, do chính đạn trong xe tôi phát nổ. Tôi được các anh đưa vào quân y viện Pleiku chữa trị. Nhờ vậy mà tôi còn sống và được trao trả tù binh đợt cuối cùng năm 1973, sau khi có hiệp định Ba Lê.

Dạo đó, miền Bắc, đặc biệt trên vùng Hoàng Liên Sơn, trời lạnh lắm. Mỗi lán được đào một cái hầm giữa nhà, đặt những gốc cây được anh em nhặt ngoài rừng, sau giờ lao động, mang vào sưởi ấm. Tôi nào, anh quỳn giáo cũng xuống sinh hoạt với anh em. Gọi là sinh hoạt, nhưng thực ra anh chỉ tâm tình những chuyện vui buồn đời lính, thăm hỏi hoàn cảnh của anh em tù, và khuyên anh em nên cố gắng giữ gìn sức khỏe, đừng làm điều gì sai phạm để không phải nghe mấy ông cán bộ nặng lời. Anh thường nói:

– Tôi rất đau lòng, khi thấy các anh phải nghe những lời thô lỗ. Tôi biết các anh đều là những người có trình độ văn hóa và ai cũng đã từng chịu huy.

Mùa đông, không trông trượt được, nên khu phân ăn của một người tù chỉ có một miếng bánh mì đen bằng hai ngón tay, hoặc lưng một bát búp hạt. Phân thiếu ăn, một phân ốm yếu thiếu vệ sinh, nên nhiều anh em tù bị bệnh kiết lỵ. Thuốc men hoàn toàn không có, nên bệnh kéo dài lâu ngày. Nhiều người đứng không vững.

Một buổi chiều cuối đông, mưa phùn rơi rích, sương mù giăng kín cả thung lũng trại tù, cả đám tù chúng tôi ngồi co ro trong lán, cố nhai từng hạt búp cứng như viên sỏi, nhìn ra cánh đồng

phía trước,throp thoáng một người mang áo tơi (loại áo mưa kết bằng lá cây) chạy lúp xúp từ chđ này đđn chđ khác, cho đđn khi trời tđi.

Đêm đó, như thường lệ, anh Thà xuđng sinh hoạt với anh em bên bđp lđa. Anh bđo nhđ anh đội trưđng:

– *Tđi đđ một giđ cá đđng sau lán. Trước giờ ngđ, anh ra mang vào, chia cho mđy anh bị bệnh kiđt lý đđng mđt sức đđ các anh bđi đưỡng. Nhđ giữ kín, đđng đđ trên biđt.*

Bây giờ anh em mới hiđu, người mà chiđu nay, đặt lờ bđt cá ngoài đđng ruộng chính là quđn giáo Thà. Ai cũng cđm đđng.

Biđt là anh em tù bị đđi triđn miên, nhđt là sau mùa đđng dài, một buđi sáng đđu mùa xuân, quđn giáo Thà đđra cđ đội 50 người tù lên một đđi trđng toàn sđn cđa một hợp tác xã nào đó. Sđn đđu mùa, cđ còn nhđ. Anh chđ cho anh em cách đđo lđy cđ mà thân sđn vđn còn nguyên; đđo mđy cái bđp “Hoàng Cđm” đđ lược sđn mà không ai phát hiện có khói. Anh đđt hai anh tù xuđng đđi xách hai thùng nước mang lên, căn dặn anh em thay phiên nhau lược sđn ăn cho no. Anh đđch thân đđ lại đđng gác, nđu có ai vào, anh vđ ra lệnh “chuđn bị đi vđ”, anh em tức khđc giđu hđt “tang vật” xuđng một cái hđ đđ đđo sđn.

Dường như đó là cái ngày duy nhđt mà 50 người tù chúng tđi đđợc no – dù chđ là no sđn.

Không biđt tđi hôm đđy, trong giờ “giao ban”, quđn giáo Thà đđ báo cáo với ban chđ huy trại là đội tù cđa chúng tđi đđ phát đđợc bao nhiêu hecta rừng?

Mđi lđn ra bãi thđy anh em lao đđng nặng nhđc, anh Thà bđo nhđ:

– *Anh em làm việc vừa phđi, khi nào mệt thì ta ngđ. Nhđ giữ gìn sức khđe, vì thời gian cđi tạo còn dài lđm.*

Vào một dịp Tđt, cđm giđy ngđ phép trong tay, nhưng anh không vđ nhà, mà đđ lại với anh em. Sđ tiđn lương vừa lãnh đđợc, anh

mua mỳ bánh thuóc lào, vài ký kẹo lạc, biếu anh em ăn tết. Lớn mỳ, anh tâm sự thật nhiều với anh em:

– Lớn bị thương năm 1972 ở Kontum, tôi nghĩ là tôi đã chết. Vết thương quá nặng, lại phải nằm trong rừng rậm một mình, không có thức ăn, nước uống. Trong lúc tuyệt vọng nhất, tôi bất ngờ được một đơn vị của Sư Đoàn 23 các anh phát giác. Các anh băng bó vết thương, cho tôi ăn uống, tận tình săn sóc tôi như một người đồng ngũ. Các anh luân phiên khiêng tôi ra khỏi khu rừng rậm, gọi máy bay tìn thương đưa tôi về bệnh viện. Trời tối, máy bay chưa xuống được, đèo mỳ vòng, thì vị trí bị lộ. Các anh bị pháo kích, may mà không có ai bị thương. Các anh lại phải vội vàng di chuyển đi nơi khác. Ở khu rừng chỉ có một khe đá là nơi trú ẩn an toàn, các anh lại dành cho tôi, rồi phân tán mỳ. Tôi được hai anh y tá săn sóc suốt cả đêm. Người chỉ huy hôm mỳ là một anh rất trẻ, mang quân hàm trung úy, mỳ lớn ôn tìn hỏi thăm tôi và khuyên tôi cố gắng để được đưa về quân y viện chữa trị. Anh còn cho tôi nĩa bao thuóc lá còn lại của anh, bảo tôi hút thuóc để quên bớt cơn đau của vết thương. Sáng sớm hôm sau, tôi được máy bay tìn thương đưa tôi về quân y viện Pleiku. Ở đây, mặc dù tôi phải nằm riêng, nhưng được bác sĩ các anh chăm sóc tận tình. Tết cả đã đi xa với tôi như người đồng đội. Có lần, một phái đoàn đến mỳ lao thương binh các anh, họ cũng đến thăm, cho tôi quà, và an ủi tôi thật chân tình. Vết thương vừa lành, thì tôi được lệnh trao trả tù binh. Khi chia tay, bệnh viện còn cho tôi nhiều thuóc men và một số đồ dùng. Lòng tôi tràn ngập cảm xúc. Tôi nghẹn ngào trước tình con người, tình dân tộc mà các anh đã dành cho tôi. Tình cảm mỳ tôi chôn chặt tận đáy lòng, không dám tâm sự cùng ai, vì lòng tôi lúc nào cũng nghĩ đến vợ con tôi, và nhất là người mẹ già gần tuổi 80 đang ngày đêm mong chờ tôi trở về.

Anh cố gắng giữ bình tĩnh, nhưng rõ ràng là giọng nói của anh sấp nghẹn ngào.

– Khi về lại ngoài Bắc, người ta có còn tin cậy anh không? Một anh tù hời.

– Ngay sau khi được trao trã, tôi phải vứt hết thức men và những thứ các anh cho. Tôi cố giữ mấy viên thức trụ sinh phòng nhiễm trùng, nhưng họ khám xét kỹ quá, tôi phải tìm cách vứt đi. Trước khi đưa vào Bức, chúng tôi được học tập hơn một tháng, làm kiểm điểm và lên án sự đố kỵ tàn ác của các anh. Tôi thấy xấu hổ lắm khi nói điếu ngược lại, nhưng rồi ai cũng thế, không thế làm khác hơn. Chính vì vậy mà lòng tôi cứ dần vật mãi cho đến hôm nay.

Thời gian vàng son của năm mươi người tù đội 4 trại 6/ Nghĩa Lộ, Hoàng Liên Sơn, kéo dài không quá sáu tháng.

Một buổi sáng sớm, khi sương mù còn vương trên thung lũng trại tù, một người đạp chiếc xe đạp vội vã rời ban chõ huy trại. Sau xe đeo theo một cái rương bằng gỗ và một túi đeo lưng bộ đội. Một vài anh em nhận ra anh Thà và báo cho anh em. Cả một đội năm mươi người tù vừa mới thức dậy, còn ngái ngủ, chạy ủa ra sân, vỗ tay gọi. Anh Thà không nhìn lại, đưa cánh tay chõ còn một ngón lên vỗ vỗ, rồi biến dạng trước cổng trại.

* * *

Chiếc thuyền nhỏ mang theo trên 50 người vượt biển, trong đó có tôi và ba người bạn cùng tù ở Nghĩa Lộ ngày trước, ra đến hải phận quốc tế hai ngày thì gặp bão. Chúng tôi may mắn được một chiếc tàu chuyên chở dầu hỏa của vương quốc Naui, trên đường từ Nhật sang Singapore, cứu vớt. Hai ngày đêm trên tàu là cả một thiên đường. Từ vị thuyền trưởng đến anh thủy thủ, chị bác sĩ, y tá, đều hết lòng săn sóc lo lắng cho chúng tôi. Hôm rời tàu đã được chuyển đến trại tị nạn Singapore, chúng tôi quá xúc động không ai cảm được nước mắt. Tất cả thủy thủ đoàn đều ra đứng thành hai hàng dài trên boong tàu, ai nấy đều khóc sụt sùi ôm lấy từng người chúng tôi mà chia tay. Rồi những ngày sống trong trại, chúng tôi được thầy cô giáo và ông đại sứ Naui, thường xuyên có mặt lo lắng cho chúng tôi điếu. Chúng tôi vừa xúc động vừa đau đớn. Nơi đau của một người vừa mới bị anh em một nhà hành hạ, đuối xô đến bước đường cùng, phải bỏ nhà bỏ xứ để thoát thân trong cái chết,

bây giờ lại được những kẻ xa lạ không cùng ngôn ngữ, màu da, màu tóc, lại hết lòng đùm bọc yêu thương. Mang cái ân tình đó, chúng tôi chọn Nauy là nơi tạm gọi phần đời còn lại của mình.

Bạn anh em, những người cùng tù Nghĩa Lộ năm nào, được sắp xếp gặp nhau. Mỗi ngày gặp nhau đều nhắc lại những năm tháng khốn khổ trong tù. Đặc biệt khi nhắc tới quần áo Thà, ai trong chúng tôi cũng ngậm ngùi, nghĩ đến một người không cùng chí nguyện mà còn có được tấm lòng. Sau lần bị “hạ tòng công tác” ở trại tù Nghĩa Lộ, không biết anh đi về đâu, nhưng chắc chắn là bây giờ cũng về quê rồi.

Sau hai năm theo học, tôi được nhận vào làm trong ngân hàng bưu điện trung ương. Tại đây, tôi quen với Kenneth Hansen, một bạn đồng nghiệp còn trẻ tuổi, lại ở gần nhà, nên sau này trở nên thân tình. Anh ta là sinh viên đang theo học về kinh tế, chỉ làm việc thêm ngoài giờ học. Làm chung gần một năm, thì anh bạn Nauy này lại được nhận vào một công ty lớn và sang làm việc ở chi nhánh bên Ấn Độ.

Đúng đi vài năm, bất ngờ một hôm anh gọi điện thoại báo là sẽ đến thăm tôi và đem đến cho tôi một bất ngờ. Và đúng là bất ngờ thật, vì cùng đến với anh là một người con gái Việt nam. Anh giới thiệu với vợ chồng tôi, đó là vị hôn thê của anh.

Cô gái tên Đoàn, nói giọng Hà Nội chính tông. Gặp chúng tôi ở một nơi xa lạ, cô vui mừng lắm, nhưng khi nhìn thấy tấm ảnh của tôi treo trên tường, mang quân phục và cấp bậc của quân đội VNCH, cô có vẻ ái ngại. Biết vậy, chúng tôi cũng níu nài, đùa cợt cho cô được tự nhiên. Cô cho biết cô là bạn thân với nữ ca sĩ Ái Vân từ lúc hai người còn đi học ở Hà Nội. Sau sáu năm du học ở Đông Đức, rồi Liên Xô, cô được sang thực tập tại Ấn Độ. Chính tại đây cô có dịp gặp và quen với chàng trai Nauy này. Khi này cô đã có chồng và một đứa con trai. Người chồng trước cùng du học ở Liên Xô, sau này trở thành một cán bộ cao cấp trong ngành dầu khí tại Hà Nội. Sau thời gian thực tập ở Ấn Độ trở về, cô được bạn bè và người thân cho biết là anh chồng đã cặp một cô gái khác chỉ một vài tuần sau ngày cô đi.

Cô đem việc này nói ph❐i trái với ch❐ng, lại bị anh ta hành hung và nói những lời thô l❐. Cô vừa buồn vừa giận, b❐ ch❐ng, xin sang học ti❐p chương trình Ti❐n sĩ tại một đại học ở Đông Đức.

Sau ngày bức tường Bá Linh ô nhục bị nhân dân Đức phá sập, nước CHND Đức (Đông Đức) b❐ng ch❐c không còn nữa. Cô không v❐ nước mà tìm cách tr❐n sang Tây Đức. Qua một thời gian h❐t sức khó khăn, cô may mắn liên lạc được với anh Kenneth Hansen, đ❐ được b❐o lãnh sang Nauy. Bi❐t cô thuộc gia đình một đ❐ng viên cộng s❐n cao cấp, b❐i cô được du học ở nhi❐u nước thuộc kh❐i cộng s❐n trước đây, nhưng tôi không h❐i vì sợ cô ngại. Sau này chính Kenneth Hansen cho bi❐t b❐ c❐a cô trước kia là đại sứ Việt Nam tại Liên Xô cũ. Sau ngày Liên Xô sụp đ❐, kéo theo sự tan vỡ c❐a toàn kh❐i cộng s❐n Đông Âu, ông xót xa nhìn ra được một đi❐u gì đó. Tr❐ v❐ Việt Nam, ông không còn được nhà nước Cộng s❐n trọng dụng, tr❐ thành kẻ b❐t mãn, c❐ ngày nằm nhà không ti❐p xúc một ai.

Sau một thời gian, được cấp qu❐c tịch Nauy, cô Đoan tr❐ v❐ Việt Nam thăm gia đình, đặc biệt là người cha già đang ốm nặng. Nhân tiện xin mang đứa con trai sang Nauy với cô.

Việc cô Đoan tr❐ v❐ Hà Nội, làm tôi nghĩ đ❐n anh qu❐n giáo Nguyễn văn Thà thu❐ trước. Tôi cùng với mấy người bạn tù cũ, góp một số ti❐n khoảng 800 đôla, nhờ cô Đoan v❐ Nghệ Tĩnh tìm và trao lại cho anh, như đ❐ t❐ chút lòng bi❐t ơn một người bao nhiêu năm sống trong đ❐m bùn l❐y nước đọng mà v❐n còn giữ sạch được t❐m lòng. Việc tìm anh không ph❐i d❐ dàng, vì chúng tôi không bi❐t nhi❐u v❐ anh. Trong m❐nh gi❐y nhận tin, ch❐ v❐n vện vài chữ: *“Ông Nguyễn văn Thà, g❐c Nghệ Tĩnh, khoảng năm 1979 là thượng úy, làm qu❐n giáo trại tù c❐i tạo số 6/ Nghĩa Lộ, Hoàng Liên Sơn”*. Cô Đoan vui v❐ nhận lời và hứa sẽ tìm đ❐ mọi cách đ❐ gặp hoặc liên lạc anh Thà. Cô cũng cho bi❐t là cô có ông chú họ hiện làm việc tại bộ qu❐c phòng. Cô sẽ nhờ ông ta tìm hộ.

Một tháng sau, cô Đoan tr❐ lại Nauy, báo cho chúng tôi bi❐t là

ông chú của cô không tìm thấy tên Nguyễn Văn Thà trong danh sách sĩ quan. Ông đoán là anh ta đã bị phục viên từ lâu lắm rồi. Cô đã đích thân vào Nghệ Tĩnh, hỏi thăm mọi cơ quan, nhưng không ai biết. Cuối cùng cô phải thuê mấy tờ báo địa phương đăng lời nhận tin, trong đó có ghi số điện thoại của tôi. Cô còn cho biết là nhân tiện có mặt ở Nghệ Tĩnh thì cô nhờ họ thôi, chứ không có nhiều hy vọng gì, vì chỉ một ít người ở thành phố có báo đọc.

Thời gian trôi qua, bận bịu bao nhiêu việc làm ăn, lo cho con cái, đủ kịp hội nhập vào đời sống trên quê hương mới, chúng tôi không còn ai nhớ đến chuyện anh Thà.

Bỗng một hôm, khi đang say ngủ, nghe tiếng điện thoại reo, tôi giật mình tỉnh giấc. Xem đồng hồ, hơn hai giờ sáng. Mùa đông Bắc Âu, nhiệt độ bên ngoài của số chỉ -20 độ C. Tôi ái ngại. Giờ này mà ai gọi điện thoại thì phải có điều gì khẩn cấp lắm. Tôi bật đèn nghe. Đầu giây bên kia là giọng một cô gái, nói tiếng Việt rất khó nghe. Cô hỏi hỏi, nhưng rất lễ phép, xin được gặp tôi. Cô cần thận nhắc lại tên tôi hai lần, với đầy đủ họ và tên.

– Xin lỗi, cô là ai và đang ở đâu ạ? Tôi hỏi.

– Dạ, cháu là Hà, Nguyễn Thị Hà, cháu đang ở Ba Lan ạ.

Tôi im lặng. Thoáng lúng lọng trong trí nhưng tôi không nhớ là mình đã quen ai tên Hà. Bên kia đầu giây, cô gái lên tiếng:

– Bác có còn nhớ ông Thà, làm quân giáo ở Nghĩa Lộ không ạ?

– Ông Thà, Nguyễn Văn Thà, bác nhớ, nhưng cô là gì của ông Thà, và sao lại ở Ba-Lan?

– Dạ, ông Thà là bố cháu. Cháu ở Ba-Lan với một đứa em trai. Bọn cháu khá lắm Bác ạ. Tiếng cô gái sụt sùi.

– Cháu cho bác số phân, bác gọi lại ngay, để cháu khi nào tiện.

Tôi gọi lại, và nghe tâm sự náo nức của cô gái. Cô và em trai, tên Tĩnh, được bố mẹ lo lắng, chạy vạy, bán hết đồ đạc trong nhà, kể cả chiếc xe đạp Trung quốc mà cha cô nâng niu như là một thứ gia bảo, vay mượn thêm, lo cho hai chị em cô sang lao động ở Ba-Lan. Sau khi chính quyền cộng sản Ba-Lan bị cuốn theo làn sóng dân chủ ở Đông Âu, chị em cô cùng hầu hết những người được chính quyền Việt Nam gửi sang lao động, đã không về nước, trở lại. Vì sống bất hợp pháp, nên không tìm được việc làm chính thức. Hầu hết làm chui, buôn bán thuốc lá lậu. Một số trở thành ăn cắp, băng đảng, quay lại cướp bóc hoặc tống tiền chính những người đồng hương, đồng cảnh. Số người Việt này trở thành mọi bận tâm không nhỏ cho những chính quyền mới ở các nước Đông Âu.

Hai chị em cô Hà thuê một căn gác nhỏ trong thành phố Warszawa, nhận thuốc lá của một người khác, mang đi bán. Nhưng nhu cầu lớn dành dụm được một ít, chưa kịp gửi về giúp gia đình thì bị cướp sạch. Một hôm, cậu em trai nhận thuốc lá mang đi bán, bị cảnh sát bắt và phát hiện là số thuốc lá kia vừa bị một cặp tại một cửa hàng Ba-Lan. Vì vậy cậu em trai bị nhốt vào tù, còn cô Hà thì đang bị truy nã. Việc xảy ra một ngày trước khi cô Hà gọi điện thoại cho tôi.

– Bây giờ cháu đang ở đâu? Tôi hỏi.

– Cháu đang ở nhà một người bạn, nhưng cô ta không dám chứa cháu lâu. Cháu không biết phải làm sao, thì bất ngờ nhớ đến lá thư của ba cháu gửi cho cháu cách nay vài tháng. Ba cháu bảo cháu trong trường hợp rất cần thiết mới gọi cho bác.

– Ba cháu bây giờ làm gì?

– Ông bị ốm nặng. Cách nay hai năm bị tai biến mạch máu não, liệt nửa người, nên chỉ nằm một chỗ. Vì vậy nên chị em cháu trở lại đây để kiếm tiền gửi về cho ba cháu điếu trị và sống qua ngày bác ạ.

Tôi ghi số điện thoại, địa chỉ người bạn của Hà, tên nhà tù mà Tĩnh, em trai của Hà đang bị giam giữ, trở an và hẹn sẽ gặp

cô trong một ngày rớt gôn ở Ba-Lan.

Tôi nhớ tới một người bạn Ba-Lan, anh Zbigniew Piwko. Chúng tôi quen khá thân lúc còn hai vừa mới đến Nauy. Anh ta lớn hơn tôi ba tuổi. Trước kia là một đại tá không quân, chỉ huy một không đoàn chiến đấu thuộc quân đội cộng sản Ba-Lan. Về sau, anh ta ngấm ngấm hệ Công Đoàn Đoàn Kết do ông Walesa lãnh đạo. Hành tung bại lộ, trong khi bị truy bắt, anh đã lấy một chiếc trực thăng, chỉ gia đình, gồm người vợ và hai đứa con, bay sang Tây Đức. Theo sự thỉnh cầu của anh, gia đình anh được chính phủ Nauy đặc biệt nhận cho tị nạn chính trị.

Anh và tôi học tiếng Nauy cùng một lớp, và sau đó có một thời gian chúng tôi cùng làm thông dịch cho Sở Cảnh Sát. Nhưng chỉ hơn một năm sau, thì tình hình chính trị ở Ba-Lan thay đổi bất ngờ. Công Đoàn Đoàn Kết của ông Walesa lãnh đạo đã thắng lợi vang dội. Ông được bầu làm Tổng Thống đầu tiên của nước Ba-Lan dân chủ. Anh Piwko, người bạn tị nạn của tôi, được mời về nước để giữ một chức vụ khá lớn trong ngành cảnh sát. Vào những dịp Giáng sinh, nhớ đến tôi, anh gửi thiệp mừng giáng sinh và năm mới. Anh kể được thứ chuyện vui xức sặc của anh, về niềm vui và hy vọng của người dân Ba-Lan bây giờ. Sau tết thiệp không đến nữa nên lúc nào anh cũng viết kèm theo vài trang giấy. Anh mời vợ chúng tôi có dịp thu xếp sang chơi với gia đình anh vài hôm và xem đất nước Ba-Lan của anh đang hồi sinh trong dân chủ.

Sáng hôm sau, tôi tìm lại số phân và gọi cho anh. Anh rất vui mừng khi nghe tôi báo tin sang thăm. Vì đi vội, nên tôi chỉ đi một mình. Vợ chúng anh đón tôi ở phi trường, nơi dành cho VIP (thượng khách). Anh chỉ còn cho biết là rất thú vị khi có dịp được dùng lại ngôn ngữ Nauy để nói chuyện với tôi. Tôi thực sự xúc động trước sự tiếp đón nồng hậu mà gia đình anh đã dành cho tôi. Tôi ngại ngùng không dám nói với anh những điều muốn nhờ anh giúp. Nhưng rồi cuối cùng, tôi cũng phải tâm tình cùng anh về chuyện anh quản giáo Thà trong trại tù Nghĩa Lộ năm nào, và hoàn cảnh khốn cùng của hai đứa con hiện đang ở tại đây, ngay trên đất nước Ba-Lan của anh. Nghe tôi kể, anh ngậm ngùi giây lát rồi đứng lên ôm vai tôi, hứa sẽ hết lòng giúp

tôi về việc này.

Anh đưa tôi đến gặp cháu Hà. Đưa Hà về nhà ở với gia đình anh. Hai hôm sau anh làm thủ tục báo lãnh Tĩnh, em của Hà từ trại tù về.

Trước khi về lại Nauy, tôi đã thức trọn một đêm để tâm tình khuyên lơn hai chị em Hà, khuyên cho hai cháu một số điều để tạm sinh sống và chuyển về Việt nam khuyên anh Thà, bố hai cháu. Trên đường đưa tôi ra phi trường, vợ chồng Piwko báo tôi yên tâm, anh chị xem hai chị em Hà như là cháu trong nhà và sẽ tận tình lo lắng cho hai cháu.

Hơn một tháng sau, Piwko gọi phân báo cho tôi tin mừng: hai chị em Hà đã được Piwko báo trợ, được cấp giấy tờ chính thức cư trú tại Ba-lan. Hai cháu đang được học ngôn ngữ Ba-lan. Hà, vì lớn tuổi, nên sẽ xin việc làm. Tĩnh, em Hà, sẽ được tiếp tục theo học tại một trường trung học.

* * *

Các Anh thân quý

Khi nghĩ viết những dòng này cho các anh, thực tình tôi không còn nhớ mặt các anh, nhưng tôi còn nhớ rất rõ thời gian tôi làm quần giáo ở trại Nghĩa Lộ. Vậy mà không ngờ hôm nay các anh còn nhớ đến tôi. Đọc thư của cháu Hà từ Ba-Lan gửi về, cùng với số tiền của các anh gửi cho, lòng tôi cảm xúc đến nghẹn ngào. Tôi và gia đình xin muôn vàn cảm tạ. Các anh làm tôi nhớ tới một câu nói của Các-Mác: “Chẳng có loài súc vật mới quay lưng trước cảnh khốn khổ của đồng loại để chăm lo cho bộ lông của mình”. Ngày nay, cả thế giới đều lên án Mác, những nước một thời lấy chủ nghĩa Mác làm ánh đuốc soi đường, bây giờ cũng đã từ bỏ Mác, chỉ còn một vài nơi lấy Mác làm bức bình phong để che đậy những mục nát ở phía bên trong, nhưng câu nói trên kia của Mác, với tôi, vẫn mãi mãi là một lời vàng ngọc. Điều tệ hại là những kẻ một thời theo Mác đã luôn luôn làm ngược lại lời nói này của Mác.

Chúng tôi mừng cho các anh đã đưa được gia đình ra khỏi nước. Mặc dù tôi biết một người phải bỏ quê hương mà đi, còn đau đớn nào hơn. Ngay cả con cái chúng tôi, vất vả biết chừng nào, mà tôi cũng đành khuyên các cháu phải ra đi để may ra còn tìm được một chút tương lai, giá trị nào đó của kiếp con người.

Phận tôi, sau khi bị giam điếm nặng nề ở trại Nghĩa Lộ, tôi bị đuổi ra mặt trận phương Bắc, trong thời kỳ giặc bành trướng Trung Quốc tràn qua biên giới. Nhờ thương tật, tôi được bố trí một công tác lật vật ở hậu cần. Mặt trận hết thúc, tôi bị phục viên về nhà, tiền phụ cấp không đủ nuôi chính bản thân. Tôi chỉ còn một cánh tay mà phải phát rẫy trồng rau để phụ giúp gia đình.

Hơn ba năm nay, tôi bị ốm nặng, nằm liệt giường. Nhờ chị em cháu Hà gửi tiền về nuôi tôi và cả gia đình, tôi mới còn sống được đến hôm nay. Biết trở lại Ba-Lan, không có gì ỳ tờ, hai cháu sẽ khó khăn ghê lắm, nhưng vẫn còn hơn là vẫn lại bên này. Có làm suốt ngày cũng chẳng đủ ăn. May mà nhờ các anh hết lòng giúp hai cháu. Cái ơn này biết khi nào chúng tôi mới trả được cho các anh đây.

Tôi biết mình không còn sống bao lâu. Cuối đời một con người, tôi nghiệm rõ được một điều: Chỉ có cái tình con người với nhau mới thực sự quý giá và tồn tại mãi với thời gian. Những chiếc độ này, chiếc nghĩa nợ, cuối cùng cũng chỉ là những đám mây đen bay trên đầu. Đôi khi che cho ta được chút nắng, nhưng khi nào lúc đã trút bao cơn mưa lũ xuống để làm khô khốc cả nhân gian...”

* * *

Không ngờ lá thư đầu tiên này cũng là lá thư cuối cùng chúng tôi nhận được từ anh Thà. Anh đã qua đời sau đó không lâu. Nghe cháu Hà kể lại. Khi họp hội, anh báo vợ anh mang mấy cái huy chương, anh được cấp trong thời chiến tranh, đào lộ chôn xuống phía sau nhà. Anh thề: “Xin hãy chôn chặt hộ tôi cái quá khứ đau thương và lắm lỗi đó lại. Chính nó đã gây biết

bao chia lìa, tang tóc, và sự thù hận giữa những người anh em cùng một mẹ, không biết sẽ kéo dài cho đến bao giờ?”

August 27, 2008

phạm tín an ninh